

คำวินิจฉัยของ นายจิระ บุญพจนสุนทร ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๖-๑๗/๒๕๔๕

วันที่ ๗ กันยายน ๒๕๔๕

เรื่อง ศาลยุติธรรมส่งคำโต้แย้งของจำเลย เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๖๔ รวม ๒ คำร้อง

ศาลยุติธรรมได้ส่งคำโต้แย้งของจำเลยให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามคดีของ
ศาลยุติธรรมรวม ๒ คดีดังนี้

๑) สืบเนื่องจากพนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยมีหม่อมราชวงศ์จตุมงคล โสณกุล เป็นโจทก์
ร่วมฟ้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ขอให้ลงโทษบริษัท แมเนเจอร์ มีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ที่ ๑
และนายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ ที่ ๒ จำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๗
และมาตรา ๘๓ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๑) พุทธศักราช ๒๕๓๕
มาตรา ๓ มาตรา ๔ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๗ ระหว่างการพิจารณา
จำเลยทั้งสองยื่นคำร้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๗ ขัดหรือแย้ง
ต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ ขอให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลอาญากรุงเทพใต้
ได้ส่งข้อโต้แย้งของจำเลยทั้งสอง ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔
ปรากฏตามคดีหมายเลขคำที่ ๘๗/๒๕๔๖ ของศาลอาญากรุงเทพใต้ (เรื่องพิจารณาที่ ๑๔/๒๕๔๖)

๒) สืบเนื่องจากนายชวน หลีกภัย เป็นโจทก์ฟ้องต่อศาลอาญากรุงเทพใต้ ขอให้ลงโทษ
นายตุลย์ ศิริกุลพิพัฒน์ ที่ ๑ นายสนธิ ลิ้มทองกุล ที่ ๒ จำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๓
มาตรา ๕๗ มาตรา ๓๒๖ มาตรา ๓๒๗ และมาตรา ๓๓๒ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๑) พุทธศักราช ๒๕๓๓ มาตรา ๓ และมาตรา ๔ พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ
มาตรา ๔๗ ต่อมาโจทก์ถอนฟ้องจำเลยที่ ๒

คดีนี้ศาลอาญากรุงเทพใต้พิจารณาแล้ว พิพากษาว่า จำเลยที่ ๑ มีความผิดตามประมวล
กฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๗ ประกอบพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๗
ลงโทษจำคุก ๔ เดือน เมื่อคำนึงถึงประวัติของจำเลยที่ ๑ ซึ่งถูกศาลพิพากษาว่า กระทำความผิด
ในทำนองเดียวกันนี้มาหลายคดีแล้ว จึงไม่สมควรรอการลงโทษ ให้จำเลยที่ ๑ โฆษณาคำพิพากษา

แต่โดยย่อพอได้ใจความในหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน และแนวหน้า เป็นเวลาติดต่อกัน ๓ วัน ด้วยขนาดตัวอักษรเท่าที่หนังสือพิมพ์รายวันทั่วไปเสนอข่าวตามปกติ โดยให้จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ชำระค่าโฆษณา หากจำเลยที่ ๑ ไม่สามารถโฆษณาคำพิพากษาของศาลในหนังสือพิมพ์ฉบับใด ให้จำเลยที่ ๑ โฆษณาคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นตามที่โจทก์กำหนดมาในคำขอท้ายฟ้องแทน โดยให้จำเลยที่ ๑ เป็นผู้ออกค่าโฆษณา

จำเลยที่ ๑ อุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ลงโทษปรับจำเลยที่ ๑ เป็นเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท อีกสถานหนึ่ง โทษจำคุกของจำเลยที่ ๑ ให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด ๑ ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕ มาตรา ๓๐ นอกจากนี้ที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

โจทก์ฎีกาขอให้ลงโทษจำคุกจำเลยที่ ๑ โดยไม่รอการลงโทษ ส่วนจำเลยที่ ๑ ฎีกาขอให้พิพากษาให้เป็นคนแก่จำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องโต้แย้งว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ฯ มาตรา ๔๘ เป็นบทบัญญัติจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ ขอให้ศาลฎีกาการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ ศาลฎีกาได้ส่งความเห็นของจำเลยที่ ๑ ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ปราบฎตามคดีหมายเลขแดงที่ ๓๘๕/๒๕๕๓ ของศาลอาญากรุงเทพใต้ (เรื่องพิจารณาที่ ๓๐/๒๕๕๘)

สำหรับความละเอียดของสำนวนคดี ตลอดจนข้ออ้างและข้อเถียงต่าง ๆ ของผู้เกี่ยวข้อง ปราบฎตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยกลาง) แล้ว จึงไม่นำมากล่าวซ้ำในที่นี้

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ปัญหาของคดีทั้งสองเรื่องในชั้นศาลรัฐธรรมนูญ มีประเด็นตามคำโต้แย้งของจำเลยอย่างเดียวกันว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑ หรือไม่ จึงให้พิจารณาวินิจฉัยรวมกันไป

บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๓๕ “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน

ฯลฯ”

มาตรา ๔๑ “พนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญ โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือเจ้าของกิจการนั้น แต่ต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบอาชีพ

ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ย่อมมีเสรีภาพเช่นเดียวกับพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนตามวรรคหนึ่ง”

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๕๕ “บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่ได้กระทำโดยประมาทในกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาทหรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

ฯลฯ

การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำ เพื่อป้องกันผลนั้นด้วย”

มาตรา ๘๓ “ในกรณีความผิดใดเกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ผู้ที่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันนั้นเป็นตัวการ ต้องระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

มาตรา ๓๒๖ “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๓๒๘ “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง

บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียงหรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำได้ระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๔ “ในพระราชบัญญัตินี้

“พิมพ์” หมายความว่า ทำให้เป็นตัวหนังสือหรือรูปปรอยอย่างใด ๆ โดยการกดหรือการใช้พิมพ์หิน เครื่องกล วิธีเคมี หรือวิธีอื่นใดอันอาจให้เกิดเป็นสิ่งพิมพ์ขึ้นหลายสำเนา

“สิ่งพิมพ์” หมายความว่า สมุด แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใด ๆ ที่พิมพ์ขึ้นรวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนที่ แผนผัง ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดอันมีลักษณะเช่นเดียวกัน

“หนังสือพิมพ์” หมายความว่า สิ่งพิมพ์ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม

“ผู้พิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์

“ผู้โฆษณา” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการผลิตสิ่งพิมพ์และจัดให้สิ่งพิมพ์นั้นแพร่หลายประการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นการขาย เสนอขาย จำหน่าย หรือเสนอจำหน่าย และไม่ว่าการนั้นจะเป็นการให้เปล่าหรือไม่

“บรรณาธิการ” หมายความว่า บุคคลซึ่งรับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบ แก้ คัดเลือก หรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์

“เจ้าของหนังสือพิมพ์” หมายความว่า บุคคลซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หนังสือพิมพ์

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้”

มาตรา ๔๘ “เมื่อมีความผิดนอกจากที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้เกิดขึ้นด้วยการโฆษณาสิ่งพิมพ์ นอกจากหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์ซึ่งตั้งใจให้โฆษณาบทประพันธ์นั้นต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ ถ้าผู้ประพันธ์ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นการเฉพาะ

ในกรณีแห่งหนังสือพิมพ์ ผู้ประพันธ์และบรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ และถ้าไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์ ก็ให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นการเฉพาะด้วย”

ในเบื้องต้นเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีอันเป็นประเด็นที่ผู้การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นปัญหาเกี่ยวกับ “หนังสือพิมพ์” ตามมาตรา ๔๘ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เท่านั้น

พิเคราะห์แล้ว แม้บุคคลจะมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา ตลอดจนการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่งก็ตาม แต่ก็ใช้ว่าเสรีภาพดังกล่าวจะไม่มีขอบเขตจำกัด มิฉะนั้นจะกลายเป็นว่าสามารถใช้เสรีภาพดังกล่าวไปล่วงสิทธิผู้อื่นได้ ดังนั้นรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง จึงได้กำหนดเป็นข้อห้ามใช้เสรีภาพดังกล่าวไว้ว่า “การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐเพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ เกียรติยศ ชื่อเสียง สิทธิในครอบครัวหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันหรือระงับความเสื่อมทรามทางจิตใจ หรือสุขภาพของประชาชน” การที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ และมาตรา ๓๒๗ บัญญัติว่า การใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามก็ตี หรือหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ฯลฯ ก็ตี เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา เป็นบทบัญญัติคุ้มครองสิทธิ เกียรติยศ ชื่อเสียงของบุคคลอื่น และเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ วรรคสอง ฉะนั้นหาก “ผู้ประพันธ์” ผู้ใดได้ประพันธ์ข้อความใดลงในหนังสือพิมพ์อันเป็นการใส่ความผู้อื่นโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง “ผู้ประพันธ์” ผู้นั้นซึ่งเป็นผู้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ย่อมมีความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๒๖ และมาตรา ๓๒๗ ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ วรรคหนึ่งด้วย ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสองบัญญัติให้ “ผู้ประพันธ์” ต้องรับผิดชอบเป็นตัวการ ย่อมเป็นไปตามหลักแห่งความรับผิดชอบในทางอาญาแล้ว

ส่วนที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสองที่บัญญัติให้ “บรรณาธิการ” ต้องร่วมรับผิดชอบเป็นตัวการด้วยนั้น เนื่องจากพระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔ ได้บัญญัติกำหนดให้เป็นหน้าที่ของบรรณาธิการต้อง “รับผิดชอบในการจัดทำ ตรวจสอบแก้ไข คัดเลือกหรือควบคุมบทประพันธ์ หรือสิ่งอื่นในหนังสือพิมพ์” ฉะนั้นหากมีบทความหรือบทประพันธ์ใดอันล่วงสิทธิของบุคคลอื่นลงพิมพ์ และเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์ ย่อมเป็นข้อบ่งชี้ว่าบรรณาธิการได้คงเว้นหน้าที่ในการที่จะต้องกระทำเพื่อป้องกันมิให้เกิดผลเช่นนั้น ย่อมถือว่าบรรณาธิการเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดกับผู้ประพันธ์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคห้าด้วย ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ฯ มาตรา ๔๘ วรรคสอง บัญญัติให้บรรณาธิการต้องรับผิดชอบเป็นตัวการด้วยจึงชอบแล้ว

ในส่วนที่เกี่ยวกับ “ผู้พิมพ์” โดยที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ มาตรา ๔ ได้บัญญัติความหมายของผู้พิมพ์ไว้ว่า “บุคคลซึ่งจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์” ฉะนั้นหากการพิมพ์หนังสือพิมพ์ใดมีข้อความอันล่วงสิทธิของผู้อื่น ถึงขนาดเป็นความผิดทางอาญาเกิดขึ้น และไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์มาดำเนินคดีอาญา ย่อมถือได้ว่า “ผู้พิมพ์” ได้งดเว้นในการตรวจสอบความถูกต้องชอบธรรมในข้อความที่พิมพ์ อันเป็นการผิดหน้าที่ในการจัดการและรับผิดชอบในการพิมพ์ ตามที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ มาตรา ๔ บัญญัติไว้ผู้พิมพ์จึงเป็นผู้มีส่วนร่วมกระทำความผิดกับผู้ประพันธ์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคห้าด้วย ดังนั้น การที่พระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ มาตรา ๔๘ วรรคสอง บัญญัติให้เอาโทษแก่ผู้พิมพ์เป็นตัวการด้วยในกรณีไม่ได้ตัวผู้ประพันธ์นั้น ย่อมชอบด้วยหลักแห่งความรับผิดชอบทางอาญาแล้ว

สำหรับกรณีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ เป็นเรื่องเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นของพนักงานหรือลูกจ้างของเอกชนที่ประกอบกิจการหนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ ตลอดจนเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นของข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจในกิจการวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับประเด็นปัญหาตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ ๑ มาตรา ๔๘ วรรคสอง จึงไม่มีกรณีขัดหรือแย้งต่อกันแต่อย่างใด

อาศัยเหตุดังได้พิจารณาма จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๔๘ วรรคสอง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๔๑

นายจिरะ บุญพจนสุนทร

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ